

DÜZ ORANLI VE TÜKETİM TABANLI VERGİ SİSTEMİ :

**ABD'DE YAŞANAN TARTIŞMALAR
VE
BU TARTIŞMALARDAN ÇIKARTILABİLECEK DERSLER**

Ercan TÜRKAN

YILLIK PROGRAMLAR VE KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME

GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Finansman Dairesi Başkanlığı

Haziran – 1997

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	3
II. DÜZ ORANLI VE TÜKETİM TABANLI VERGİNİN TANIMI	7
III. DÜZ ORANLI VE TÜKETİM TABANLI VERGİNİN YARARLARI İLE İLGİLİ TARTIŞMALAR	8
1) Basitlik ve Vergi Kurallarına Uyum Maliyetinin Düşüklüğü	8
2) Etkinlik	10
3) Adalet	12
4) Diğer Yararları	13
IV. DÜZ ORANLI VE TÜKETİM TABANLI VERGİNİN SAKINCALARI İLE İLGİLİ TARTIŞMALAR	13
1) Zenginlerin Yararına Oluşu ve Eşitsizlik	14
2) Vergi Gelirlerinde Düşme	15
V. ABD'DE TARTIŞMAYA AÇILAN DÜZ ORANLI VE TÜKETİM TABANLI VERGİ TASARILARI	15
1) Arney-Shelby Planı	15
2) Kemp Planı	18
3) Gramm Planı	19
4) Forbes Planı	20
5) Mack Planı	21
6) Domenici-Nunn Planı	22
7) Lugar Planı	26
8) Gephardt Planı	27
9) Diğer Planlar	28
10) Hazırlanan Planların Derecelendirilmesi	29
VI. TÜRKİYE'NİN BU TARTIŞMALARDAN ÇIKARTABİLECEĞİ DERSLER ..	30
VII. EKLER	
1) ABD Gelir ve Kurumlar Vergisi Tarifeleri	35
2) ABD Vergi Gelirlerinin Yapısı	36
VIII. KAYNAKLAR (İnternet Web Sayfaları)	37

DÜZ ORANLI VE TÜKETİM TABANLI VERGİ SİSTEMİ¹ :

ABD'DE YAŞANAN TARTIŞMALAR VE BU TARTIŞMALARDAN ÇIKARTILABİLECEK DERSLER

I. GİRİŞ

ABD'de son yıllarda seçim kampanyalarının da etkisiyle vergi mükellefleri ve politikacılar vergi sorunlarını ve bu sorunları çözecek vergi reformlarını daha sık gündemde tutmaya ve tartışmaya başlamışlardır. Vergi reformu tartışmaları ise düz ya da tek oranlı vergi (flat tax) ve tüketim tabanlı vergileme konularına odaklanmıştır. Mevcut gelir vergisinin düz oranlı ve tüketim tabanlı bir vergi ile değiştirilmesi konusunda hazırlanan çeşitli vergi reform tasarımları kamuoyunda çok geniş bir şekilde tartışılmaya başlanmıştır.

Bilindiği gibi Amerikan vergi sistemi son 22 yıllık dönemde önemli değişikliklere uğramış ve bu değişiklikler bir çok ülke tarafından model olarak alınmıştır. ABD vergi sistemindeki değişim süreci, 1975 ve 1976 yıllarında vergi istisna ve indirimlerini kısıtlayan, vergi oranlarını düşüren ve bu suretle vergilemede adaleti amaçlayan kapsamlı bir reform ile başlamıştır.

1981 yılında Reagan yönetimi tarafından vergi oranları düşürülmüş (en yüksek vergi oranı yüzde 50'ye indirildi), enflasyonun daha yüksek bir vergi yüküne neden olmaması için endeksleme uygulaması getirilmiş ve önemli yatırım teşvikleri sağlanmıştır.

1982 ve 1984 yıllarında bütçe performansının iyileştirilmesi amacıyla vergiler artırılmış ve daha ziyade bu artış çeşitli indirimlerin daraltılması ya da kaldırılması şeklinde yapılmıştır.

Demokrat Parti Başkan adayı Walter Mondale'nin 1984 yılı seçim kampanyasında vergi reformunu işlemesi, Reagan'ı harekete geçirmiş ve

¹ Bu çalışma hiç bir yazılı kaynağa başvurulmaksızın, tamamen internet web sayfalarından yapılan derlemeler sonucu oluşturulmuştur.

Hazineye vergi reformu konusunda bir çalışma hazırlanmıştır. 1984 yılının Kasım ayında açıklanan bu çalışmanın sonuçları, Amerika'da 1986 yılında yapılan kapsamlı vergi reformunun temelini oluşturmuştur. Vergi oranlarının düşürülmesi (vergi tarifesi dilim sayısı 14'den 2'ye, yüksek gelir grubuna dahil mükelleflere uygulanan gelir vergisi oranı yüzde 50'den yüzde 28'e, kurumlar vergisi oranı ise yüzde 46'dan yüzde 34'e düşürülmüştür), özellikle eyalet satış vergileri ve faizlerin indirim imkanının kaldırılması ve bazı zararların indirimi konusunda getirilen sınırlamalar nedeniyle vergi tabanının dramatik bir şekilde genişletilmesi 1986 yılı vergi reformunun ana temasını oluşturmuştur.

1988 yılında vergiler başkanlık seçimi kampanyalarında önemli rol oynamaya devam etmiş ve George Bush'un meşhur "read my lips" sözleriyle şekillenmiştir. Nitekim 1990 yılı bütçesi ile en üst dilime uygulanan vergi oranı yüzde 31'e yükseltilmiştir.

1992 yılında Bill Clinton kampanyalarında daha adil bir vergileme ve mali disiplin için en yüksek şahsi gelir vergisi oranı ve kurumlar vergisi oranlarında artış sözü vermiş ve bunu 1993 yılı bütçesi ile gerçekleştirmiştir. Gelir vergisi tarifesine yüzde 36 ve yüzde 39.6'lık iki marjinal vergi oranı daha ilave edilerek dilim sayısı 5'e çıkarılmış, kurumlar vergisi tarifesine de yüzde 35'lik yeni bir vergi dilimi ilave edilmek suretiyle azami oran yüzde 34'den yüzde 35'e yükseltilmiştir.

Sonuç olarak, yapılan bu reformlar sonucunda Amerikan vergi sisteminde 20 yıllık dönemde önemli bir yapı değişikliği yaşanmıştır. 1975 yılında en üst gelir dilimine uygulanan vergi oranı; yatırım gelirleri (investment income) için yüzde 70, kazanılmış gelirlerde (earned income)² ise yüzde 50 idi. Sermaye kazançları (capital gains) ise efektif olarak en yüksek yüzde 35 oranında vergiye tabi tutuluyordu. Aynı zamanda yüksek gelirli için vergi planlaması yapma yönünde önemli vergi barınaklarını (tax-shelter) bünyesinde bulunduruyordu. Mevcut uygulamada ise, en yüksek şahsi gelir

² Amerikan vergi sisteminde işgücü ile ilgili ücret, maaş vb. gelirlere "kazanılmış gelir" (earned income), faiz, temettü vb. gelir türlerine ise "kazanılmamış gelir" (unearned income) adı verilmektedir.

vergisi oranı yüzde 39.6 olarak uygulanırken, sermaye kazançları en yüksek yüzde 28 oranında vergilendirilmekte, vergi barınakları da önemli ölçüde azaltılmış bulunmaktadır. 1975 yılında yüzde 48 olarak uygulanan kurumlar vergisi oranı ise bugün yüzde 35 olarak uygulanmaktadır. Ancak o yıllarda yaygın olarak uygulanan hızlandırılmış amortisman ve yatırım vergi kredisi (investment tax credit)³ uygulamaları nispeten kaldırılmış ya da daraltılmıştır.

1975-1993 döneminde yaşanan bu gelişmeler, ideal vergi sistemi konusundaki arayışları sona erdirmemiş, bilakis artırmıştır. Nitekim 1994-1996 döneminde seçimlerin de etkisiyle ABD’de düz oranlı ve tüketim tabanlı gelir ve kurumlar vergisi sistemi konusunda yoğun tartışmalar yaşanmış ve özellikle Cumhuriyetçiler tarafından yoğun olarak savunulmuştur. Ancak Başkan Clinton düz oranlı vergilemenin, yüksek gelirli kesimin vergi yükünün dar gelirli kesim üzerine kaydırılması anlamına geleceğini savunarak düz oranlı vergileme sistemini benimsememiştir.

ABD’de 1998 yılı bütçe tasarısının 6 Şubat 1997’de Kongre’ye sunulması ile vergi reformu konusundaki tartışmalar yeniden alevlenmiştir. Cumhuriyetçi Kongre liderleri 9 Şubat 1997’de Başkan Clinton’a bir mektup⁴ göndererek, 1 Mayıs 1997 tarihine kadar Kongre’ye köklü değişiklikler getiren bir vergi tasarısının sunulmasını istemişlerdir. Mektupda Amerikan vergi sistemini basitleştirecek, istisna, muafiyet ve indirim gibi uygulamaları asgariye indirecek, tasarrufları teşvik edecek bir vergi değişikliği ihtiyacı vurgulanmıştır. Diğer taraftan Temsilciler Meclisi çoğunluk lideri Dick Armey tarafından düz oranlı ve tüketim tabanlı vergileme yeniden gündeme getirilmiştir.

Başkan Clinton’ın sunduğu bütçe tasarısı, 1998-2002 dönemini kapsayan 5 yıllık dönemde 97 milyar dolarlık, 10 yıllık dönemde ise 224 milyar dolarlık bir vergi azaltımını öngörmekle birlikte vergi muafiyet ve istisnalarının

³ Türkiye’deki yatırım indirimine benzer bir uygulama olup, temel farkı yatırım tutarının bir bölümünün vergilendirilebilir gelir yerine hesaplanan vergiden düşülmesidir. 1986 yılında yatırım vergi kredisi ABD’de yürürlükten kaldırılmıştır.

⁴ Söz konusu mektup, Temsilciler Meclisinin başkanı Newt Gingrich, çoğunluk lideri Dick Armey, komisyon başkanı Bill Archer ve Senato’nun çoğunluk lideri Trent Lott, komisyon başkanı William Roth, çoğunluk lider yardımcısı (majority whip) Don Nickles tarafından imzalanmıştır.

kısılması suretiyle sağlanacak 73.3 milyar dolarlık vergi artışını da içermektedir⁵. Alınacak harcama kısıcı önlemler sayesinde sözkonusu dönemde denk bütçenin sağlanacağı ifade edilmektedir.

Bütçe tasarısında yeralan vergi düzenlemeleri 14 Nisan 1997 tarihinde Başkan Clinton tarafından kamuoyuna açıklanmıştır. 1997 Clinton Vergi Planı, vergi kanunları ve uygulamalarını kolaylaştırıcı 60 civarındaki değişikliği içermektedir. Sözkonusu vergi paketi; beyanname doldurma ihtiyacının azaltılması, bazı gelirlerin beyan zorunluluğunun kaldırılması, vergi yönetimi ile ilgili işlemlerin basitleştirilmesi, brüt gelirleri 5 milyon dolardan az olan kurumların asgari kurumlar vergisi (alternative minimum tax) uygulamasından muaf tutulması, bağımlılar için standart indirimlerin artırılması, sermaye kazançlarının yüzde 50'sinin indirim konusu yapılabilmesi, eğitimle ilgili yeni vergi kredisi uygulamasının getirilmesi gibi düzenlemeleri kapsamaktadır⁶.

Amerika'da vergi reformu 20 yılı aşkın bir süredir politik yaşamın önemli bir parçası haline gelmiş olmasına rağmen, 1994 ve sonrasında yapılan tartışmalar önümüzdeki yıllarda çok daha radikal bir vergi reformu yapılabileceğinin habercisi görünümündedir.

Bu çalışma özellikle 1994 ve sonrasında ABD'de düz oranlı ve tüketim tabanlı vergileme konusunda yapılan tartışmaları özetlemek suretiyle, Türk vergi sistemi için de başlatılması gereği üzerinde hemen hemen fikir birliğine varılan vergi reformuna ışık tutmayı amaçlamaktadır. Bir başka deyişle bu çalışma, vergi reformuna değişik açıdan bir yaklaşımı Türkiye için de tartışmaya açma amacını taşımaktadır.

II. DÜZ ORANLI VE TÜKETİM TABANLI VERGİNİN TANIMI

Düz oranlı vergileme sistemi; teoride tek marjinal vergi oranına sahip vergi sistemi olarak tanımlanmaktadır. Düz oranlı vergi sisteminde herhangi bir standart indirim sözkonusu değilse ya da belirli bir gelirin altındaki gelirler

⁵ Tax News&Views, <http://www.dtonline.com/tnv/1997/February/tnv.0226.html>

⁶ The 1997 Clinton Tax Plan, <http://www.dtonline.com/tnv/clinton97/clinton97.html>

vergiye tabi tutulmuyorsa, ortalama vergi oranı marjinal vergi oranına eşit olmaktadır. Bu tür indirimler sözkonusu ise bunlara isabet eden marjinal vergi oranı sıfır olmaktadır. Düz ya da tek oranlı bir vergi tarifesinde sıfırdan büyük olan sadece tek bir marjinal vergi oranı vardır. Düz oranlı vergilemede bütün gelirler, aynı oranda ve bir defaya mahsus olmak üzere vergilendirilir.

Tüketim tabanlı vergileme sistemi ise, gelirin tasarrufa giden kısmının gelir toplamına dahil edilmeyerek vergilendirilmemesidir. Diğer bir ifadeyle, gelirin tüketime giden bölümü esas alınarak vergileme yapılmasıdır.

Düz oranlı ve tüketim tabanlı vergileme sistemi, mevcut artan oranlı gelir vergisi sistemi yerine, aşağıdaki temel ilkeler çerçevesinde oluşturulan bir sistemi amaçlar:

- ⇒ Bütün gelirleri herhangi bir indirim, istisna, muafiyet olmadan vergilendirmek. Ancak aile büyüklüğünü esas alan genel ya da standart indirim niteliğindeki indirimler vergilendirilebilir gelirden düşülebilmektedir.
- ⇒ Bütün vergi mükelleflerine ve bu mükelleflerin her türlü gelirlerine tek oranlı bir vergi uygulamak.
- ⇒ Tüm gelirleri sadece bir defaya mahsus vergilendirmek, diğer bir deyişle tasarruf ve yatırımları vergi dışı tutarak mükerrer vergilemeyi önlemek, tasarrufları ve yatırımları teşvik etmek suretiyle istihdam sorununa çözüm getirmek.

III. DÜZ ORANLI VE TÜKETİM TABANLI VERGİNİN YARARLARI İLE İLGİLİ TARTIŞMALAR

ABD'de yapılan düz oranlı vergi ile ilgili tartışmalarda düz oranlı verginin yararları; basitliği, etkinliği, vergi kurallarına uyum maliyetinin

(compliance cost)⁷ düşüklüğü, tasarruf ve yatırımları artıracığı, sermaye birikimine katkıda bulunacağı, indirim-istisna-muafiyet vb. uygulamalara son vermesinden dolayı vergi planlamasını (tax planning) ve vergi barınaklarını (tax shelter) asgariye indirmesi gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır.

1) Basitlik ve Vergi Kurallarına Uyum Maliyetinin Düşüklüğü

Amerikan vergi mükellefleri mevcut vergi sistemlerinin ne kadar karmaşık olduğunu aşağıdaki cümleler ile çarpıcı olarak ifade etmektedirler.

⇒ Amerikan Vergi İdaresi (IRS) mükelleflere her yıl 8 milyar sayfa form ve kılavuz yolluyor, bu formlar yanyana konulsa dünyanın çevresini 28 kez sarmak mümkün.

⇒ Federal vergi düzenlemelerinin basımı sırasında kullanılan kağıtlar için her yıl 293.760 adet ağaç kesiliyor. Bu kağıtlara, kullanılan vergi beyannameleri dahil değil.

⇒ Orijinal vergi kanunu sadece 14 sayfadan ve çok basit tek sayfalık bir vergi beyannamesinden oluşurken, bugünkü vergi kanunu 3.458 sayfadan oluşuyor.

⇒ Vergi idaresi 480 adet ayrı türde vergi formuna sahip, ayrıca bu formların nasıl doldurulacağına ilişkin 280 adet ayrı form sözkonusu.

⇒ Vergi tahsilatı için Amerika'da harcanan paranın yılda 232 milyar \$ civarında olduğu ve kişi başına 900 dolar vergi kurallarına uyum maliyeti düştüğü hesaplanıyor.

⇒ Ortalama bir Amerikan ailesi hesapları tutmak ve 1040 nolu vergi formunu doldurmak için 27 saat harcıyor.

⁷ Mükellefin vergi kanunlarından doğan yükümlülüklerini yerine getirme ile ilgili harcamalarını ifade etmektedir. Bu harcamalar, muhasebe, danışmanlık, kırtasiye, posta, noter vb. masraflar ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi için harcanan zamanın alternatif maliyetini içermektedir.

⇒ Vergi İdaresi (IRS) bile vergi kanunları hakkında vergi mükelleflerine doğru tavsiyelerde bulunamaz hale geldi.

Vergilemenin önemli ilkelerinden biri olan basitlik prensibinin anlamı, vergi kanunlarının kavramsal olarak kolay anlaşılması yanında, vergi kurallarına uyum maliyetlerinin de (compliance cost) düşük olması anlamına gelmektedir. Düz oranlı vergileme sisteminin, her iki konuda da basitliği sağlayabileceği ve vergi toplama maliyetlerinde 100-130 milyar dolar civarında bir tasarruf yapılabileceği ileri sürülmektedir. Bu tasarruf vergi beyannamesinin çok basit bir şekilde dizayn edilmesi ve gelir ve kurumlar vergisi sisteminin kolay anlaşılır kılınmasından dolayı; zaman, danışmanlık, işgücü kullanımı, kırtasiye vb. giderlerin azaltılmasıyla sağlanmaktadır.

Düz oranlı vergiyi savunanlar, bütün bu olumsuzlukların ancak düz oranlı vergi sistemi ile ortadan kaldırılabileceği görüşündedirler. Düz oranlı vergi için yasa tasarısı hazırlayanlar, posta kartı büyüklüğündeki bir vergi beyannamesinin doldurulmasının yeterli olacağı savını ileri sürmektedirler.

2) Etkinlik

Doğası gereği vergiler nötr olmayıp, vergi mükelleflerinin tüketim, tasarruf, çalışma gibi ekonomik davranışlarını ve kararlarını etkilerler. Vergi sistemi mükelleflerin kendi kaynaklarını ve doğal olarak ekonominin kaynaklarını etkin olarak kullanamamasına ya da kullanmamasına neden olabilir. Bu ise mükellefin refahını ve ekonominin performansını olumsuz yönde etkileyecektir. Diğer taraftan vergi sistemi, mükelleflerin kendileri açısından karlı ama genel ekonomi açısından net bir getirisi olmayan alanlarda faaliyet göstermesi konusunda da teşvik edici olabilir.

Toplanan bütün vergilerin ve özellikle gelir üzerinden alınan vergilerin ekonomi üzerinde bir yükü sözkonusudur. Vergilerin ekonomi üzerindeki sözkonusu yükü, vergi sistemlerinin yapısı ile yakından ilgilidir. Aynı geliri yaratan iki ayrı vergi sistemi, ekonomi üzerinde çok değişik etkilere yol açabilirler. Örneğin baş vergisinde (head tax), bütün mükellefler maktu olarak

belirlenen bir vergiyi ödemek zorunda oldukları için, verginin mükelleflerin çalışma, tasarruf, yatırım gibi kararları ya da davranışları üzerinde etkisi yoktur. Buna karşılık keskin bir artan oranlı gelir vergisinde aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Mevcut Amerikan vergi sisteminde aynı gelir iki defa, bazen de üç defa vergilendirilebilmektedir.

Bilim adamları verginin ekonomi üzerindeki bozucu etkisini (distortion) toplanan her bir dolarlık vergi için⁸;

⇒ Charles Stuart (The American Economic Review, 1984), yüzde 24.4,

⇒ Charles Ballard, John Shoven ve Jonh Whalley (National Tax Journal, 1985), yüzde 13 - 24,

⇒ Edgar Browning (The American Economic Review, 1987), yüzde 31.8 - 46.9,

⇒ Dale Jorgenson ve Kun-Young Yun (Journal of Accounting, Auditing and Finance, 1991), yüzde 18 olarak hesaplamaktadırlar.

Jorgenson ve Yun'un yüzde 18'lik hesaplamaları dikkate alındığında, Amerika'da vergi salınmasının maliyeti yıllık 250 milyar dolar olarak hesaplanmaktadır. Diğer bir deyişle tasarrufları, yatırımları, çalışmayı caydırmayan bir vergileme ile aynı miktarda toplanabilecek düz oranlı bir verginin, potansiyel olarak kişi başına 1000 dolarlık bir kazancı ifade ettiği ifade edilmektedir. Düz oranlı verginin tasarruf ve yatırımları caydırıcı etkisinin olmaması, vergi oranı ve vergi tabanı yapısının mevcut yapıdan farklılığı nedeniyle bu olumsuzlukların giderilebileceği ileri sürülmekte, artan oranlı vergi yapısının terkedilişinin mükellefleri enflasyon nedeniyle yüksek vergi dilimleri ile karşı karşıya bırakmayacağı vurgulanmaktadır. Düz oranlı verginin ekonomideki kaynak dağılımı üzerindeki olumsuz etkilerinin mevcut artan oranlı sisteme göre daha minimal seviyelerde olacağına inanılmaktadır.

⁸ Benefits of the Flat Tax, <http://www.public-policy.org/~ncpa/ba/bal94.html>

Diğer taraftan bir çok ekonomist düz oranlı ve tüketim tabanlı vergi uygulamasının Amerikan ekonomisinin büyüme hızını canlandıracağını ileri sürmektedirler. National Affairs bürosunun yapmış olduğu bir derlemede, düz oranlı verginin ekonomik etkileri konusunda yapılan 156 adet çalışmanın yüzde 55'inin düz oranlı verginin ekonomik canlanmaya katkıda bulunacağı yönünde olduğu belirlenmiştir⁹.

Kemp Komisyonu'nun yaptığı bir çalışmada yüzde 20'nin altında uygulanacak düz oranlı bir verginin büyüme hızını ikiye katlayacağı, Heritage Vakfı tarafından yapılan bir çalışmada da düz oranlı verginin büyüme hızında en az bir puanlık artış sağlayacağı ileri sürülmektedir¹⁰.

3) Adalet

Vergilemede adalet geleneksel olarak zenginlerin daha fazla vergilendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bunun da yolu artan oranlı bir vergi sistemine sahip olunmasıdır. Oysaki, düz oranlı vergileme ile de bu amaç gerçekleştirilebilmektedir. Eğer mükellef A, mükellef B'ye göre 10 kat fazla gelir elde ediyorsa, ödeyeceği vergi de 10 kat fazla olacaktır. Bir çok Amerikalının vergilemede adalet prensibinden anladığı da budur. Fakat artan oranlı vergilemede 10 kat daha fazla gelir elde eden bir mükellefin, 10 katın üstünde bir vergi ödemesi beklenir. En üst gelir dilimine uygulanan vergi oranı; İkinci Dünya Savaşında yüzde 94, 1980'li yılların başında yüzde 70, bugün için ise yüzde 39.6'dır. Böyle bir tarife yapısının adil olduğunu söylemek de oldukça zordur.

Diğer taraftan zorunluluk olmamakla birlikte düz oranlı vergileme sistemi de artan oranlılık özelliği taşıyabilmektedir. Nitekim Amerika'da kamuoyunun bilgisine sunulan vergi tasarılarının hemen tamamında genel ya da standart indirim mekanizması (standart deduction) sözkonusudur. Diğer bir deyişle aile büyüklüğü esas alınarak belirli tutarda bir gelir vergi dışı bırakılmaktadır. Dolayısıyla vergileme sistemi düz oranlı da olsa, artan

⁹ A Flat Tax for the U.S., <http://www.itsnet.com/~flint/flattax.html>

¹⁰ Macroeconomic Effects of a Flat Tax, <http://www.cec.wustl.edu/~jwc1/flattax.html>

oranlılığı kısmen içermektedir. Dolayısıyla düşük gelir gruplarının korunması vergilemede adalet anlamına geliyorsa, düz oranlı vergileme rejimi adildir.

Vergilemede adalet konusunda diğler bir kavram yatay eşitlik (horizontal equity)'dir. Bunun anlamı aynı gelir seviyesine sahip mükelleflerin, aynı oranda vergi ödemesidir. Mevcut vergi sistemi yatay eşitliği sağlamaktan uzaktır. Çünkü vergi sisteminin bünyesinde yer alan indirim, muafiyet, istisna gibi uygulamalar aynı tutardaki gelirin, aynı oranda vergilendirilmesine engel olmaktadır. Elde edilen gelirin kompozisyonuna göre vergileme oranı önemli farklılıklar gösterebilmektedir.

Barry J. Seldon (University of Texas at Dallas) ve Roy G. Boyd (Ohio University) tarafından Hesaplanabilir Genel Denge Modeli (CGE-Computable General Equilibrium Model) kullanılarak yapılan bir analizde¹¹; mevcut vergi sisteminin ekonomide yarattığı etkinsizliğin düz oranlı vergileme ile giderilmesinden doğan ekonomik genişleme sonrası ortaya çıkan kazancın toplumun çok geniş bir bölümüne dağılabileceği ifade edilmekte, bütün gelir gruplarının düz oranlı vergilemeden yararlandığı, gelir grupları arasında en düşük gelir grubunun en fazla kazancı elde ettiği, buna karşılık en yüksek gelir grubunun yararlanma açısından üçüncü sırada yer aldığı hesaplanmaktadır.

4) Diğler Yararları

Basitlik, düşük vergi kurallarına uyum maliyeti, adalet, etkinlik, ekonomik canlılık gibi nedenlerle düz oranlı vergileme sistemini savunanlar, düz oranlı verginin politikacıların vergi politikası konusundaki populist yaklaşımlarını ve suistimalleri de önleyeceğini ileri sürmektedirler. Vergi sisteminde yer alan indirim, istisna, muafiyet tanıma gibi mekanizmaların kaldırılmasının, politikacıların etkili olduğu kazananlar-kaybedenler, arkadaşlar-düşmanlar ayırımını da ortadan kaldıracağına inanılmaktadır. Diğler bir deyişle baskı gruplarının ya da lobiciliğin vergi politikasının belirlenmesindeki etkinliklerinin ortadan kalkacağı ifade edilmektedir.

¹¹ The Economic Effects of a Flat Tax, <http://www.public-policy.org/~ncpa/studies/s205/s205.html>

Keza vergi muafiyet, istisna ve indirimlerinin kaldırılması, vergi planlaması yapılmasını ve vergi barınaklarını ortadan kaldıracak, bu ise vergi kayıp ve kaçığının meydana gelmesindeki riski asgariye indirecek, denetimleri kolaylaştıracaktır.

IV. DÜZ ORANLI VE TÜKETİM TABANLI VERGİNİN SAKINCALARI İLE İLGİLİ TARTIŞMALAR

Düz oranlı vergi sistemi konusunda yapılan temel itiraz, sistemin zenginler yararına olduğudur. Bunun dışındaki itirazlar ise; düz oranlı verginin vergilemede eşitlik ilkesine aykırı olduğu, ekonomide canlılık değil durgunluk yaratacağı, devlet gelirlerini azaltacağı ve bütçe açıklarının büyüyeceği konusunda odaklanmaktadır.

1) Zenginlerin Yararına Oluşu ve Eşitsizlik

Düz oranlı vergi aleyhine ileri sürülen en yaygın argüman, zenginlerin yararına oluşudur. Amerikan Hazinesince yapılan bir araştırmaya göre, uygulanacak yüzde 20'lik düz oranlı bir vergi, 200.000 doların altında gelir elde eden mükelleflerin vergilerini ortalama olarak 1000 dolar artıracaktır. Yine Hazinesinin yaptığı hesaplamalara göre; herhangi bir gelir kaybına uğramayacak şekilde belirlenen düz oranlı vergi (revenue neutral flat tax rate); geliri 30.000-75.000 dolar arasında olan mükelleflerin ödediği vergiyi yüzde 9 artırırken, geliri 200.000 doların üstündeki mükelleflerin vergilerini yüzde 26 azaltmaktadır. Cumhuriyetçilerin seçimlerdeki başkanlık adayı Bob Dole bu konudaki tepkisini "Tek yapmayacağım şey, süper zenginlerin vergi yükünü orta sınıfa kaydırmaktır" şeklinde dile getirmiştir.

Diğer taraftan, yüksek gelir grubuna dahil mükelleflerin gelirlerinin önemli bir bölümünün faiz geliri, temettü, sermaye kazançlarından oluştuğu, bu tür gelirlerin bir çok düz oranlı vergi tasarılarında vergi dışında tutulması nedeniyle, vergilendirilmemiş bir servet birikimi sözkonusu olacağı ileri sürülmektedir. 30.000-75.000 dolar yıllık geliri olan mükelleflerin, toplam gelirlerinin yüzde 83'ü maaş ve ücret türü gelirlerden oluşurken, sadece yüzde 6'sı kar payı, faiz geliri ve sermaye kazançlarından oluşmaktadır. Buna

karşılık 200.000 dolar ve üstünde geliri olan mükelleflerin toplam gelirlerinin yüzde 49'u ücret vb. gelirlerden oluşurken, yüzde 25'i kar payı, faiz geliri, sermaye kazancı gibi gelirlerden oluşmaktadır.

Diğer taraftan, aynı gelir grubunda olmakla birlikte, farklı türde gelirleri olan mükelleflerin eşit olarak vergilendirilmeyebileceği ileri sürülmektedir. Örneğin 50.000 dolar ücret geliri elde eden bir mükellef ile aynı miktarda ya da çok daha fazla faiz, temettü vb. gelir elde eden diğer bir mükellef kıyaslaması yapılmaktadır. Buna göre ücret geliri elde eden mükellef, sözgelimi yüzde 20 vergi öderken, menkul kıymet sermaye kazancı elde eden diğer mükellef, tüketim tabanlı vergileme nedeniyle kazancı ne olursa olsun hiç vergi ödemeyecektir. Bu tür kazançların kaynağında, örneğin kurum bünyesinde vergilendirileceği düz vergi sistemi taraftarlarınca ileri sürülse de, bu bir çok Amerikalı tarafından adil görülmemektedir.

2) Vergi Gelirlerinde Düşme

Düz oranlı vergi düşük ve orta gelirli vergi mükelleflerinin vergilerini artırırken, yüksek gelir gruplarına yapılan muazzam vergi indirimi nedeniyle gelir kaybının olacağı ileri sürülmektedir. Düz oranlı bir vergi sistemine geçişte, vergi oranının ne olarak belirleneceği herhangi bir vergi kaybına neden olunmaması açısından önemlidir. Düz oranlı vergi taraftarlarınca hazırlanan tasarımlarda yüzde 17'lik bir orandan bahsedilmektedir. Hazine tarafından yapılan bir hesaplama göre yüzde 17'lik oran 186 milyar dolarlık bir gelir azalışını gündeme getirmektedir. Aynı hesaplamalara göre, gelir kaybından kaçınmak için düz vergi oranının yüzde 22.9 olarak belirlenmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Gelirlerde meydana gelebilecek bir azalma, mevcut bütçe açıklarını ve onun yarattığı ekonomik sorunları daha da ağırlaştıracak ve kapsamlı bir harcama kısma programını ortaya çıkartacaktır. Bu ise ekonomide durgunluğa neden olacaktır.

V. ABD'DE TARTIŞMAYA AÇILAN DÜZ ORANLI VE TÜKETİM TABANLI VERGİ TASARILARI

1) Armeý - Shelby Planı

Armeý-Shelby Planı Teksas Senatörü Dick Armeý tarafından “Özgürlük ve Adalet Onarım Yasası” (The Freedom and Fairness Restoration Act) adı altında 16 Haziran 1994 tarihinde kamuoyuna duyurulmuş, daha sonra 19 Temmuz 1995 tarihinde Alabama Senatörü Richard Shelby ile birlikte Kongre'ye yasa tasarısı olarak sunulmuştur. Söz konusu plan düz oranlı vergileme sistemi konusunda hazırlanan en kapsamlı tasarı olup, en fazla yankı uyandıran ve tartışılan plandır.

Armeý-Shelby planı mevcut artan oranlı gelir vergisi sistemini kaldırarak, bunun yerine düz oranlı ve tüketim tabanlı bir vergileme sistemi kurmayı amaçlamaktadır. Plana göre şahsi gelir ve kurum kazançları aşağıdaki şekilde vergilendirilmektedir.

Şahsi Gelir :

Verginin matrahı mali yıl içinde elde edilen ücret, maaş, emekli maaşları (pensions), meslek harçları (professional fees) ve işsizlik yardımlarının (unemployment compensation) gayrisafi toplamıdır. Sermaye kazançları, faizler, temettüleri vergi matrahına dahil edilmemektedir. Bu haliyle Armeý/Shelby planı tüketim tabanlı bir gelir vergisi sistemini öngörmekte, yatırım ve tasarrufa giden geliri vergilendirmemeyi amaçlamaktadır.

Yukarıda ifade edilen gayrisafi gelirden standart bir indirim yapılması öngörülmektedir. Söz konusu indirim, bekar ya da evli olmakla birlikte ayrı beyanda bulunan bir mükellef için (single and married filing separately) 11.350 dolar, eşlerin gelirlerini birlikte beyan ettikleri durumda (married filing jointly) 22.700 dolar, aile reisi beyanı durumunda (head of household) 14.850 dolar, bakmakla yükümlü olunan her bir bağımlı kişi için ise 5.300 dolar olarak belirlenmiştir. Söz konusu indirimlerin her yıl enflasyona endekslenmek suretiyle otomatik olarak artırılması da plana dahildir.

Gayrisafi hasıllardan yukarıda belirlenen indirimler düşüldükten sonra kalan tutar, düz bir gelir vergisi sistemi ile tasarının yasalaşmasını izleyen ilk iki yıl için yüzde 20, daha sonrası için yüzde 17 oranında vergilendirilmektedir.

Kurum Kazançları:

Kurumlar için vergi matrahı, kurum gelirlerinden giderlerinin düşülmesinden sonra kalan pozitif tutar olarak tanımlanmaktadır.

Kurum gelirleri sadece “brüt aktif gelirleri” (gross active income) içermekte, aktif gelir ise yatırım gelirleri dışındaki tüm gelirler olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle faiz gelirleri, temettü gelirleri, kiralar (rents), telif hakları gelirleri (royalties) ve sermaye kazançları kurum gelirlerine dahil edilmemekte ve bu tür yatırım gelirleri (investment income) vergilendirilmemektedir.

Kurum giderleri de; mal ve hizmet satış maliyetleri, makina-teçhizat alımları, bina ve arazi giderleri, ücret ödemeleri, işçiler için yapılan emeklilik prim ödemeleri gibi harcama kalemlerini içermektedir. Buna karşılık faiz ödemeleri, ücret benzeri gelirler (fringe benefits), işletme sahiplerine yapılan ödemeler, yapılan temettü ödemeleri, oluşan sermaye zararları gider olarak kabul edilmemektedir. Amortisman uygulamasından vazgeçilmekte, işletmede bir yıldan fazla kullanılsa dahi iktisadi kıymet maliyetinin tamamının, alındığı ya da yapıldığı yılda indirim konusu yapılması (full expensing) öngörülmektedir.

Mevcut vergi sistemindeki bütün muafiyetler, amortisman uygulamaları, istisnalar, indirimler kaldırılmakta, kurum kazancı tasarının yasalaşmasını izleyen ilk iki yıl için yüzde 20, daha sonrası için yüzde 17 oranında düz bir vergileme sistemi ile vergilendirilmektedir.

Ayrıca sözkonusu tasarıda; vergi oranını artırma, yeniden çok oranlı bir vergi tarifesi oluşturma, standart indirimleri düşürme, sisteme yeni bir muafiyet, istisna vb. bir uygulama ilave etme konusunda, Kongre'deki oylamalarda yüzde 60'lık çoğunluk aranacağı düzenlemesi getirilmektedir.

Armey ve Shelby Düz Oranlı Vergi Beyannamesi¹²:

Düz oranlı vergileme sisteme çok büyük bir kolaylık ve basitlik kazandıracığı için, Armey ve Shelby planında aşağıdaki “posta kartı” büyüklüğündeki vergi beyannamesi yeterli görülmekte ve tasarıda yer verilmektedir.

Form 1 ARMEY-SHELBY DÜZ ORANLI VERGİ BEYANNAMESİ 1998		
Adı	Soyadı	Sosyal Güvenlik Numarası
Ev Adresi	Eşinizin Sosyal Güvenlik Numarası	
Şehir, Posta Kutusu, Eyalet, Posta Kodu	Mesleğiniz	
	Eşinizin Mesleği	
Ücret, Maaş ve Emeklilik Maaşları	1
Standart İndirimler	2
a. \$22.700 Evli-Müşterek Beyan	2(a)
b. \$11.350 Bekar	2(b)
c. \$14.850 Aile Reisi Beyanı	2(c)
Bağımlı Sayısı (Eş Hariç)	3
Bağımlılar İçin Standart İndirimler (Sıra 3 *\$5300)	4
Toplam Standart İndirimler (Sıra 2 + Sıra 4)	5
Vergilendirilebilir Kazanç (Sıra 1 - Sıra 5)	6
Vergi (Sıra 6 * %17)	7
Peşin Olarak Ödenen Vergi (Stopaj)	8
Ödenecek Vergi (Sıra 7 - Sıra 8, pozitif ise)	9
İade Edilecek Vergi (Sıra 8 - Sıra 7, pozitif ise)	10

2) Kemp Planı

Ocak 1996’da eski senatörü ve Empower Amerika adlı kamu politikası ile ilgili özel bir organizasyonun kurucu ve yöneticisi Jack Kemp başkanlığında oluşturulan özel ve resmi nitelikli kurumların temsilcilerinden oluşan 14 kişilik komisyon (The National Commission on Economic Growth and Tax Reform) Amerika için ideal vergi sistemi hakkında hazırladıkları raporu kamuoyuna duyurmuşlardır. Kemp komisyonu Senatonun çoğunluk lideri Bob Dole ve Temsilciler Meclisi Başkanı (House Speaker) Newt Gingrich tarafından oluşturulmuştur. Söz konusu rapor Armey-Shelby planı gibi spesifik olarak bir vergi tasarısı olmayıp, nasıl bir vergi reformu yapılmalı sorusuna cevap arayan bir analiz şeklinde hazırlanmıştır.

¹² Armey-Shelby Flat Tax Form, <http://www.house.gov/armey.flattax/taxform.gif>

“Kemp Komisyon Raporu” olarak anılan analiz, Armey-Shelby planı benzeri tüketim tabanlı bir gelir ve kurumlar vergisi sistemi öngörmektedir. Komisyon raporu adil, düz oranlı, basit, tasarruf ve yatırımları teşvik eden bir vergi sistemini benimsemektedir.

Komisyon herhangi bir oran belirtmemekle birlikte, mevcut vergi sisteminin tek ve düşük oranlı, genel bir standart indirim mekanizmasına sahip bir vergi sistemi önermektedir. Armey-Shelby planında olduğu gibi yatırım ve tasarrufların vergilendirilmemesi esası üzerinde birleşilmektedir. Gelir vergisi sisteminin yatırım ve tasarruflar üzerindeki olumsuz etkilerinin bertaraf edilebilmesi için, ya bütün yatırım maliyetlerinin indirimi ya da faiz, temettü gibi getirilerin muaf tutulması şeklinde bir sistem üzerinde durulmaktadır.

Armey-Shelby planı ile çok büyük bir paralellik arzeden komisyon raporunun ayrıldığı tek nokta, konut kredi faizleri (home mortgage interest) ve bağışlarla (charitable contribution) ilgili indirimlerin kaldırılmayarak, bu konudaki mevcut yapının korunması ile ilgilidir. Komisyon ayrıca sermaye kazançlarının vergilendirilmemesi gerektiğini ifade etmekte, mevcut mülk ve hediye vergilerinin (estate and gift taxes)¹³ kaldırılmasını öngörmektedir.

Raporda hem işverenler hem de çalışanlar tarafından ödenen sosyal güvenlik primlerinin (social security payroll tax) tamamının indirim konusu yapılabilmesi istenmektedir.

Ayrıca, komisyon raporu vergi oranının artırılması ile ilgili Kongre’deki oylamalarda 2/3’lük çoğunluk aranması ile ilgili düzenlemeyi de içermektedir.

3) Gramm Planı

Senatör Phil Gramm diğerlerinden farklı olarak tüketim tabanlı bir gelir vergisi sistemi önermemekte, ancak yatırım ve tasarrufun da vergilendirildiği düz oranlı bir gelir vergisi sistemi öngörmektedir. Diğer bir deyişle, Gramm Planı’nda faiz ve temettü gelirlerinin yanısıra enflasyona endekslenmek

¹³ Türkiye’de uygulanan veraset ve intikal vergisi benzeri bir uygulamadır.

suretiyle sermaye kazançları da vergi matrahına dahil edilmektedir. Bu haliyle Gramm Planı, Armey-Shelby tasarısına ve Kemp komisyon raporuna göre daha az radikal bir değişimi hedeflemektedir.

Gramm Planı; ücretler, maaşlar, emekli maaşları (pensions), faiz gelirleri, temettü gelirleri, sermaye kazançları vb. gelirlerin gayrisafi tutarından, standart indirimler yapıldıktan sonra kalan tutar üzerinden yüzde 16 oranında bir vergi alınmasını amaçlamaktadır. Sözkonusu indirim, bekar ya da evli olmakla birlikte ayrı beyanda bulunan bir mükellef için (single and married filing separately) 11.000 dolar, eşlerin gelirlerini birlikte beyan ettikleri durumda (married filing jointly) 22.000 dolar, bakmakla yükümlü olunan her bir bağımlı kişi için 5.000 dolar, aile reisi beyanı durumunda (head of household) ise 15.000 dolar olarak belirlenmiştir.

Sözkonusu plan, konut kredi faizleri (home mortgage interest) ve bağışlarla (charitable contribution) ilgili indirimlerin mevcut sistemdeki gibi devam etmesini, mevcut mülk ve hediye vergilerinin (estate and gift taxes) ise kaldırılmasını öngörmektedir.

Ayrıca, sözkonusu tasarı vergi oranının artırılması ile ilgili Kongre'deki oylamalarda yüzde 60'lık çoğunluk aranması ile ilgili düzenlemeyi de içermektedir.

4) Forbes Planı

Forbes Planı, emekli maaşları da dahil olmak üzere her türlü sosyal güvenlik yardımları (social security benefits), faiz gelirleri ve temettü gelirlerinin vergilendirilmemesini öngörmek suretiyle tüketim tabanlı ve düz oranlı bir gelir vergisi sistemi önermektedir. Ücret ve maaşların standart indirimler yapıldıktan sonra yüzde 17 oranında vergilendirilmesi istenmektedir. Ayrıca, sermaye kazançlarının enflasyondan arındırılarak reel kısmı üzerinden vergilendirilmesi amaçlanmaktadır.

Forbes Planı'nda standart indirim; bekar ya da evli olmakla birlikte ayrı beyanda bulunan bir mükellef için (single and married filing separately) 13.000

dolar, eşlerin gelirlerini birlikte beyan ettikleri durumda (married filing jointly) 26.000 dolar, bakmakla yükümlü olunan her bir bağımlı kişi için 5.000 dolar, aile reisi beyanı durumunda (head of household) ise 17.000 dolar olarak belirlenmiştir.

Kurumlar için amortisman mekanizmasının kaldırılarak, arazi alımları da dahil olmak üzere amortisman tabi iktisadi kıymetlerin maliyet bedelinin tamamının alındığı yıl gider olarak gösterilmesi (full expensing) esas önerilmektedir.

Diğer taraftan, Forbes Planında mevcut mülk vergilerinin (estate taxes) kaldırılması öngörülmektedir.

5) Mack Planı

Kemp komisyon raporunda belirlenen temel ilkeler çerçevesinde Senatör Connie Mack başkanlığındaki 20 kişiden oluşan “Müşterek Ekonomi Komitesi” (Joint Economic Committee) tarafından hazırlanan tasarı, tüketim tabanlı bir gelir vergisi amaçlamakta; faiz, temettü, sermaye kazançları ve sosyal güvenlik yardımlarını vergilendirmemektedir.

Konut kredi faizleri (home mortgage interest) ve eyalet ve mahalli vergileri de (state and local taxes) içermek üzere mevcut sistemdeki bütün indirim, istisna gibi mekanizmaları kaldırmayı öngören Plan, herhangi bir gelir kaybına neden olmamak şartıyla beş değişik alternatif altında standart indirim tutarlarını belirlemiştir. Buna göre, gelir nötr düz oranlı vergi oranı belirlenen indirim tutarlarına göre yüzde 13.1 ile 19.9 arasında değişim göstermektedir.

Standart İndirimler (Standard Allowances)	I	II	III	VI	V
Bekar (Single)	\$13.100	\$13.100	\$6.550	\$6.550	\$0
Müşterek Beyan (Married Filing Jointly)	\$26.200	\$26.200	\$13.100	\$13.100	\$0
Aile Reisi (Head of Household)	\$17.200	\$17.200	\$8.600	\$8.600	\$0
Bağımlılar (Dependent Exemption)	\$5.300	\$2.650	\$5.300	\$2.650	\$0
Gelir Nötr Vergi Oranı (Revenue Neutral Tax Rate)	% 19.9	% 19.4	% 16.8	% 16.3	% 13.1

Yatırımlarda makina teçhizat, fabrika binası, arazi maliyetlerinde, alımın yapıldığı yıl gider yazılabilme imkanı (full expensing) getirilerek, mevcut amortisman mekanizmasına son verilmesi öngörülmektedir.

Ayrıca, mevcut mülk ve hediye vergilerinin (estate and gift taxes) kaldırılması da Mack Planı'nın bir parçasını oluşturmaktadır.

6) Domenici / Nunn Planı

Senatonun Bütçe Komisyonu başkanı Senatör Pete Domenici ve Senatör Sam Nunn tarafından hazırlanan tasarı, mevcut sistemin yönetim ve uyum (compliance) yönünü aynen korumakla birlikte, hangi tür gelirlerin nasıl vergilendirileceği konusunda çok farklı bir yaklaşım getirmektedir. Buna göre; mevcut şahsi gelir vergisi tasarrufların muaf tutulduğu bir gelir vergisi sistemi (savings-exempt income tax) ile, kurum kazançları üzerinden alınan mevcut kurumlar vergisi de katma değer çıkarma yöntemi ile bulunduğu bir katma değer vergisi (subtraction-method VAT) sistemi ile değiştirilmektedir. Domenici-Nunn Planı mevcut vergi tasarıları içinde en kapsamlı ve karmaşık olanıdır.

Tasarrufların Muaf Tutulduğu Şahsi Gelir Vergisi:

Domenici-Nunn Planı, "yeni tasarruflar"ın vergi dışı bırakıldığı ya da tamamının indirim konusu yapıldığı, fakat mevcut sisteme göre daha geniş tabanlı bir gelir vergisi sistemi önermektedir.

Sözkonusu plan, şahsi gelir vergisi için düz oranlı vergileme sistemi önerisi getirmemekte, artan oranlı sistemi devam ettirmektedir. Buna göre tasarı başlangıçta (1996 yılında) gelirlerin yüzde 15, 20 ve 40 oranında vergilendirilmesini öngörmekte, 1999 yılından sonra ise aşağıdaki oranları hedeflemektedir. Vergi dilimlerinin de her yıl enflasyona endekslenmek suretiyle değiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Vergilendirilebilir Gelir (1996 Fiy.,Dolar) (Bekar)	Vergi Oranı	Vergilendirilebilir Gelir (1996 Fiy.,Dolar) (Evli- Ortak Beyan)	Vergi Oranı
0 - 3.200	% 8	0 - 5.400	% 8
3.201 - 14.400	% 19	5.401 - 24.000	% 19
14.401 ve üstü	%40	24.001 ve üstü	%40

Mevcut gelir vergisi sisteminde brüt gelirler (gross income) içerisinde yer alan ücret, maaş, faiz gelirleri (vergiden muaf bono faizleri hariç), temettüer, emekli maaşları, kira gelirleri (rents), nafaka ödemeleri (alimony payments), varlık satış gelirleri (proceeds from the sale of assets) gibi gelirler aynen korunmaktadır. Çocuk yardımları (child support), ücret benzeri bir çok ödeme (fringe benefits), özel sigorta gelirleri (annuities) ve ölüm yardımları (life insurance proceeds) brüt gelir tanımına ilave edilmek suretiyle gelir tanımı genişletilmektedir.

Brüt gelirden düşülen unsurlar genel olarak mevcut vergi sistemindekilerle sınırlı tutulmaktadır. Bu indirimlerden önemli olanları; vergiden muaf tutulan bono faizleri, vasiyetle bırakılan bazı gelirler (bequests), belirli sağlık giderleri, gazilik maaşları (veteran's benefits), sosyal güvenlik kesintilerinin bir bölümüdür.

Yukarıdaki özel indirimlere ilave olarak standart indirim yapılması da öngörülmektedir. Standart indirim Domenici-Nunn Planında; bekar ya da evli olmakla birlikte ayrı beyanda bulunan bir mükellef için (single and married filing separately) 4.400 dolar, eşlerin gelirlerini birlikte beyan ettikleri durumda (married filing jointly) ise 7.400 dolar olarak belirlenmiştir. Ayrıca, mükellefin kendisi, eşi ve çocukları için her birine 2.550 dolar olmak üzere şahsi indirim uygulanması öngörülmektedir. Yukarıdaki indirim tutarları 1996 yılına ilişkin olup, bu tutarların mevcut yasada olduğu gibi her yıl enflasyona endekslenmek suretiyle değiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Domenici-Nunn Planı mevcut gelir vergisi sisteminde olduğu gibi konut kredi faizleri (home mortgage interest) ve bağışlarla (charitable contribution) ilgili indirimleri devam ettirmeyi öngörmektedir. Ancak mevcut yasadan

ayrıldığı yer, bu indirimlerin standart indirime ilave olarak yapılmasıdır. Oysa ki mevcut yasada standart indirimi seçen bir mükellef, belge karşılığı yapılan bu tür indirimlerden (itemized deductions) yararlanamamakta, iki seçenekten birisini seçmek durumunda kalmaktadır. Diğer taraftan sözkonusu plan ile mevcut sistemde belge karşılığı yapılabilen indirimlerden eyalet ve mahalli vergiler (state and local taxes) ile sağlık giderleri indirimleri kaldırılmakta, buna karşılık yıllık 8.000 doları geçmemek üzere öğrenci başına 2.000 dolarlık bir eğitim giderinin indirim konusu yapılabilmesine imkan tanınmaktadır.

Domenici-Nunn Planı'nda mevcut sistemden farklı olan en önemli nokta tasarrufların vergi dışında tutulmasıdır. Mükelleflerin net tasarruflarında meydana gelen artış, vergi matrahlarından indirebilmeleri imkanı tanınmaktadır. Net tasarruftan kasıt, mükellefin tasarruflarına yaptığı ilavelerin çekişleri aşan tutarıdır. Tasarruflar ise, hisse senetleri, bonolar, yatırım fonları, mevduat vb. tasarruf araçlarına yapılan yatırımlar olarak tanımlanmakta, gayrimenkullere yapılan yatırımlar ile nakit olarak tutulan paralar tasarruf tanımına girmemektedir.

Domenici-Nunn tasarısı, kazanılmış gelir ve dış ülkelerden sağlanan gelirler için mevcut kredi mekanizmalarını korumakta, çalışanların ödediği sosyal güvenlik primleri (social security payroll tax paid by employee) ile ilgili yeni bir vergi kredisi ihdas etmekte, diğer vergi kredisi uygulamalarını ise kaldırmaktadır.¹⁴

Kurumların Vergilendirilmesi:

Domenici-Nunn Planı, mevcut kurumlar vergisi sistemini kaldırarak, yerine kurumların "Çıkarma Yöntemli Katma Değer Vergisi" sistemi (subtraction-method VAT) ile vergilendirilmesi esasını getirmektedir. Diğer bir deyişle kurumların aktiviteleri sonucunda elde ettikleri brüt gelirlerden, yatırım giderleri de dahil olmak üzere mal ve hizmet alımları nedeniyle yaptıkları masrafları düştükten sonra kalan tutar üzerinden düz ve düşük oranlı bir KDV

¹⁴ Amerikan vergi sisteminde vergilendirilebilir gelirden yapılan indirimler sözkonusu olduğu gibi, hesaplanan vergiden düşülen indirimler de sözkonusudur. Bu tür indirimlere vergi kredisi (tax credits) adı verilmektedir. Bunlardan en önemlileri kazanılmış gelir vergi kredisi (earned income tax credit) ve çocuk bakım vergi kredisi (child-care tax credit)'dir.

ödemeleri öngörülmektedir. Tasarıda KDV oranı yüzde 11 olarak belirlenmiştir.

Ülke sınırları içerisinde elde edilen her türlü satış ve kiralama gelirleri brüt gelirler içerisinde dahil edilmektedir. Federal, eyalet ya da mahalli seviyedeki satış vergileri, gümrük vergileri, faiz gelirleri, temettüler, sermaye kazançları gibi finansal gelirler brüt gelirler içerisinde dahil edilmemektedir.

Brüt gelirlerden mal ve hizmet üretimi için yapılan bütün masraflar düşülmektedir. Ancak ödenen ücretler ile ödenen federal, eyalet ve mahalli seviyedeki vergiler toplam masraflara dahil edilmemektedir. Ayrıca, çalışanlara ödenen ücret benzeri ödemeler (fringe benefits), yapılan temettü ve faiz ödemeleri ile hayat sigortası prim ödemeleri için indirim yapılmasına izin verilmemektedir.

İhraç edilen mal ve hizmetler üzerinden herhangi bir vergi kesintisi öngörülmemekte iken, ithal edilen mal ve hizmetler verginin matrahına dahil edilmektedir.

İşverenlerin ödediği sosyal güvenlik primlerinin (social security payroll tax paid by employers) yukarıdaki şekilde hesaplanan vergiden mahsup edilmesi öngörülmektedir. Ayrıca, finansal aracılık faaliyetleri, normal kurum faaliyetleri içerisinde dahil edilerek aynı şekilde vergilendirilmektedir.

7) Lugar Planı

Senatör Richard Lugar tarafından hazırlanan plan, en radikal değişimi amaçlayan tasarılarından birisidir. Tasarıya göre, federal seviyedeki gelir vergisi ile mülk ve hediye vergileri (estate and gift taxes) kaldırılarak, yerine perakende satış vergisi (national retail sales tax) getirilmesi amaçlanmaktadır.

Verginin isminden de anlaşılacağı üzere üretim-tüketim zincirinin en son halkasından perakende seviyede alınması ve vergi oranının yüzde 17 olması öngörülmektedir. Ayrıca, Plan düşük gelirli mükelleflere ödedikleri satış

vergisinin tamamının ya da bir bölümünün iade edilmesi gibi mekanizmaları da içermektedir.

Lugar Planı'nda Amerikan vergi idaresi (IRS)'in gelir vergisi konusundaki faaliyetlerine son verilmesi, perakende satış vergisinin federal hükümet adına eyalet yönetimleri tarafından tahsil edilmesi düşünülmektedir.

8) Gephardt Planı

Gephardt Planı düz oranlı bir gelir vergisi sistemi öngörmekle birlikte, mevcut gelir vergisi tarifelerini düzleştirmeyi (flatten or flatter tax) ya da yumuşatmayı amaçlamaktadır. Gephardt planında yıllık gelirin vergilendirilmesi konusunda öngörülen tarife aşağıdaki gibidir.

Marjinal Vergi Oranı (%)	Bekar (\$)	Evli-Ortak Beyan (\$)	Aile Reisi (\$)
10	0 - 40.200	0 - 32.250	0 - 24.050
20	40.201 - 97.150	32.251 - 83.250	24.051 - 58.300
26	97.151 - 148.150	83.251 - 134.850	58.301 - 121.600
32	148.151 - 264.450	134.851 - 264.450	121.601 - 264.450
34	264.450 ve üstü	264.450 ve üstü	264.450 ve üstü

Gephardt tarafından sözkonusu tarife ile Amerika'daki vergi mükelleflerinin yüzde 75'inin yüzde 10 oranında vergi ödeyeceği ileri sürülmekte ve bu yüzden tasarı yüzde 10'luk vergi (10-percent tax) olarak da tanınmaktadır.

Gephardt Planı ile gelir vergisi sisteminde indirim, muafiyet, istisna ya da kredi şeklinde yeralan mekanizmaların çok önemli bir bölümü kaldırılmaktadır. Sözkonusu planın 1986 yılında yapılan vergi tabanının genişletilmesi yönündeki vergi değişikliklerinin bir devamı olduğu belirtilmektedir. Bu suretle gelir vergisi sisteminin basitleştirilmesi ve gelir vergisi beyannamesinin posta kartı büyüklüğüne indirilmesi amaçlanmaktadır.

Mevcut sistemde yeralan 2.750 dolarlık şahsi indirim korunmakta, standart indirimler ise; bekar ya da evli olmakla birlikte ayrı beyanda bulunan

bir mükellef için (single and married filing separately) 5.000 dolar, eşlerin gelirlerini birlikte beyan ettikleri durumda (married filing jointly) 8.350 dolar, aile reisi beyanı durumunda (head of household) ise 7.350 dolar olarak belirlenmektedir.

Mükellefler mevcut sistemde olduğu gibi ya yukarıda belirtilen standart indirimleri seçecekler ya da belgeye dayalı gerçek giderleri (itemized deductions) indirim konusu yapabileceklerdir. Mevcut sistemden ayrılan nokta, standart indirimlerin değiştirilmesi ve belgeye dayalı indirim mekanizmasına hemen hemen son verilmesidir. Gephardt tasarısında konut kredi faizleri (home mortgage interest) hariç olmak üzere bütün belgeye dayalı indirimler kaldırılarak sistem basitleştirilmektedir.

Gephardt Planı'nda her türlü gelir vergi matrahına dahil edilerek, aynı oranda vergilendirilmektedir. Faiz geliri, temettü geliri, sermaye kazançları vb. yatırım gelirleri¹⁵ de vergi matrahına dahil edilmektedir.

Mevcut sistemdeki sermaye kazançlarının azami yüzde 28 oranında vergilendirilebilmesi ile ilgili uygulama kaldırılmakta ve böylece sermaye kazançlarının da diğer gelirlerle aynı oranda vergilendirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, mevcut sistemde gelire dahil edilmeyen, belediyelerce çıkarılan bonolara ilişkin faiz gelirleri (municipal bond interest), ücret benzeri ödemeler (fringe benefits) ve sosyal güvenlik primleri işveren payları da gelire dahil edilmektedir.

Gephardt tasarısı, kazanılmış gelir vergi kredisini (earned income tax credit) korurken, çocuk bakım vergi kredisi ve yaşlılık vergi kredisini (credit for the elderly) kaldırmaktadır.

Diğer taraftan vergilendirilebilir kazançtan düşülebilen bazı mevcut indirimlerin (IRA¹⁶, Keogh¹⁷, bağımsız çalışanların sağlık sigortası giderleri, ödenmiş eyalet ve mahalli vergiler, bağışlar gibi) kaldırılması öngörülmektedir.

¹⁵ Kazanılmamış gelir (unearned income) ya da yatırım gelirleri (investment income) olarak adlandırılmaktadır.

Ayrıca, Gephardt Planı ile gelir vergisi oranlarının artırılabilmesi için halk oylamasına gidilme şartı getirilmektedir.

Gephardt Planı, şahsi gelir vergisinin aksine kurumlar vergisi için köklü bir değişiklik içermemekte, sadece kurumlara tanınan bazı ayrıcalıkları ve sübvansiyonları azaltmayı öngörmektedir.

9) Diğer Planlar

Specter Planı; Senatör Arlen Specter tarafından hazırlanan tasarı Army-Shelby planı ile çok büyük benzerlikler taşımaktadır. Army-Shelby planında yüzde 17 olarak öngörülen düz vergi oranı, bu Planda yüzde 20 olarak öngörülmektedir. Standart indirimler Army-Shelby planına göre daha düşük olarak tespit edilmektedir. Ayrıca, Army-Shelby planının aksine mevcut bağışlar ve konut kredisi faizleri için yapılan indirimler korunmaktadır.

Buchanan Planı; Pat Buchanan tarafından hazırlanan tasarı Gramm Planı ile çok büyük benzerlikler taşımakta ve düz oranlı bir vergi sistemi önermektedir. Buchanan Planı'nın Gramm Planından farkı; yüzde 16 yerine, yüzde 17'lik bir vergi oranını benimsemesi ve standart indirimlerin daha düşük tutulmasıdır. Standart indirim, bekar ya da evli olmakla birlikte ayrı beyanda bulunan bir mükellef için (single and married filing separately) 7.500 dolar, eşlerin gelirlerini birlikte beyan ettikleri durumda (married filing jointly) 15.000 dolar, bakmakla yükümlü olunan her bir bağımlı kişi için 5.000 dolar, aile reisi beyanı durumunda (head of household) ise 7.500 dolar olarak belirlenmiştir. Söz konusu plan, konut kredi faizleri (home mortgage interest) ve bağışlarla (charitable contribution) ilgili indirimlerin mevcut sistemdeki gibi devam etmesini öngörmektedir.

¹⁶ Şahsi Emeklilik Hesabı (Individual Retirement Account). Emeklilik dönemine kadar belirli tutara kadar özel bir hesapta para tutulabilmekte, bu hesaba yatırılan paralar ile bunlara yürütülen faiz ödemeleri vergilendirilmemektedir. Ancak bu hesaptan emeklilik öncesi yapılan çekişler ve bunlara ilişkin faiz gelirleri vergi matrahına dahil edilmektedir.

¹⁷ Keogh Planı'nda şahsi emeklilik hesabında (IRA) olduğu gibi, bağımsız çalışanlar net kurum kazançlarının bir bölümünü emeklilikte kullanmak üzere belirlenen tasarruf araçlarına yatırdıkları takdirde, yatırdıkları bu tutar vergilendirilmemektedir.

Helms Planı; Senatör Jesse Helms yüzde 15 oranlı bir düz vergi öngören bir tasarı hazırlamıştır.

Gibbons Planı; Senatör Sam Gibbons tarafından hazırlanan taslak, mevcut gelir vergisi sisteminin Avrupa tipi bir katma değer vergisi ile değiştirilmesini öngörmektedir.

10) Hazırlanan Planların Derecelendirilmesi

Düz oranlı ve tüketim tabanlı vergileme sistemi için hazırlanan vergi tasarıları, Araştırmacı Daniel J. Mitchell tarafından belirli kriterler altında bir derecelendirmeye tabi tutulmuş ve her bir tasarıya A ile F arasında değişik kriterlere göre notlar verilmiştir¹⁸.

Bu notlardan; (A) ideal vergi sistemine yaklaşmayı, (B) mevcut sistemin ileri derecede reforme edilmesini, (C) mevcut sistemin hemen hemen aynı kalmasını, (D) mevcut sistemi kötüleştirmeyi, (E) mevcut sisteme göre ileri derecede kötüleşmeyi ifade etmektedir. Görüldüğü gibi tasarılar içerisinde, Armeş-Shelby Planı ve bu plana çok yakın bir plan olarak bilinen Specter Planı, yapılan değerlendirmede en iyi tasarılar olarak ortaya çıkmaktadır.

Esas Alınan Kriterler / Planlar	Armeş Shelby Planı	Specter Planı	Domenici- Nunn Planı	Gephardt Planı	KDV Öngören Planlar	Per. Satış Vergisi Öngören Planlar
Vergi Oranların Düşürülmesi	A	A-	D	C	A	A
Basitlik	A	A-	B-	C+	B+	B
Yatırımları ve Tasarrufları Gözetmesi	A	A-	B	D-	A	A
Muafiyet, İstisna, Kredi vb. Azaltılması	A	A-	B	B-	A	A
İdare/Mükellef İlişkisinin İyileştirilmesi	A	A-	C	C	A	A
Adalet	A	A-	C-	D-	A	A
Getiriliş Amacının Korunamaması Riski	B	B-	F	C	F	F
Uluslararası Rekabetin Sağlanması	A	A-	B	C	A	A
Vergi Kaçağının Önlenmesi	A	A-	B	C	B+	D
Ekonomi ve Mükelleflere Genel Yararı	A	A-	C+	C	B+	B

¹⁸ Which Tax Reform Plan is the Best for America?,
<http://www.heritage.org/heritage/library/categories/budgettax/bg1055.html>

VI. TÜRKİYE'NİN BU TARTIŞMALARDAN ÇIKARTABİLECEĞİ DERSLER

ABD'de son zamanlarda yapılan ve yukarıda özetlenmeye çalışılan vergi reformu konusundaki tartışmalar bir kaç noktada toplanabilir; (1) artan oranlı bir gelir vergisi yerine düz oranlı ya da düzleştirilmiş bir gelir vergisi sisteminin getirilmesi, (2) tasarruf ve yatırımların vergilendirilmeyerek tüketim tabanlı bir gelir vergisi sistemine geçilmesi ya da gelir vergileri yerine tüketim vergisi uygulanması, (3) vergi muafiyet, istisna, indirim, kredi gibi mekanizmaların mümkün olduğunca en aza indirilmesi, (4) vergi sisteminin basit ve kolay uygulanabilir hale getirilerek vergi toplama maliyetinin azaltılması, (5) vergi artışları ya da değişikliklerinin temsilciler meclisindeki oylama sisteminin değiştirilerek ağırlaştırılması.

Sözkonusu tartışmaların Türk vergi sistemi için de başlatılmasının ve ABD'de olduğu gibi mevcut sorunların derinliğine irdelenmesinin son derece faydalı olacağına inanılmaktadır.

Türk vergi sisteminde varolan sorunlara temel çözümler, etkin bir vergi idaresinin kurulması ve kayıtdışı ekonominin daraltılması şeklinde iki ana noktada toplanabilir. Bu iki husus Türk vergi sisteminde birbirlerini yaratan ve besleyen mekanizmalardır. Yüksek ve artan oranlı vergi oranları mükellefleri kayıtdışı kalmaya zorlarken, kayıtdışılığın yaygınlığı yeterli geliri toplama endişesi ile vergi idaresini oranları artırmaya zorlamış ve bu yapı bir sarmala dönüşmüştür.

Son zamanlarda etkin bir vergi idaresinin oluşturulması yönünde çabalar sürdürülse de, bu çabaların sonuçlandırılması uzun bir süreyi gerektirmektedir. Ekonomik aktiviteyi iyi takip edebilen etkin bir vergi idaresi oluşturmadan, artan ve yüksek oranlı bir gelir vergisi tarifesi ve yüksek oranlı bir kurumlar vergisi ile Türkiye'de kayıtdışılığın daraltılmasını beklemek gerçekçi bir yaklaşım olarak görülmemektedir. Vergi idaresinin artan oranlı bir tarife ile mevcut mükelleflerle barışması ve potansiyel mükellefleri sistemin içine dahil etmesi şansının olamayacağı düşünülmektedir. Etkin bir vergi

idaresi oluşturulsa dahi, artan oranlı ve yüksek vergi tarifeleri ile sözkonusu sarmalın kırılarak kayıtdışılığın daraltılması şansı oldukça düşük gözükmemektedir.

Etkin bir vergi idaresi oluşturulması için gerekli süreyi kısaltacak ve bu yöndeki çabaları destekleyecek köklü bir değişikliğe ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda ABD'deki vergi reformu tartışmalarının ışığı altında Türkiye'de de düz ve düşük oranlı gelir ve kurumlar vergisi sisteminin tartışılmaya başlanması gereğine inanılmaktadır. Ancak bu sayede kayıtdışılık ile mücadele edilebilecek ve mükelleflerin kayıtdışı kalmaya karşı gösterdikleri mazeret ortadan kaldırılabilir.

Türkiye'de mevcut gelir vergisi tarifesi ile gelirler yüzde 25 ile yüzde 55 arasındaki marjinal vergi oranları ile vergilendirilmektedir. Fonlar dahil edildiğinde marjinal vergi oranları yüzde 27.5 ile yüzde 60.5 arasında değişiklik göstermektedir. Kanuni kurumlar vergisi oranı da fonlar dahil yüzde 44 seviyesindedir.

Doğası gereği hiç bir insan ya da kurum artan oranlı bir vergileme sisteminde üst gelir dilimine isabet eden kazancını, devlet de dahil olmak üzere hiç kimseyle paylaşmak istemeyecektir. Paylaşması da beklenmemeli, hatta istenmemelidir. Yaratılan gelirin paylaşım talebi makul olmadıkça gelirin ikincil dağılımını hedeflese de bu talep gerçekçi olamayacak, sistemin içindeki mükellefleri bile sistemin dışına doğru itecek, vergi kaçakçılığı ve kayıtdışılığı artırmaya devam edecektir.

Düz oranlı vergiye yöneltilen itirazlar genelde adaletsiz olduğuna ilişkindir. Kayıtdışı ekonominin ve vergi muafiyet ve istisnalarının son derece yaygın olduğu mevcut sistemde vergilemede adalet kavramından söz etmenin anlamlılığı da tartışılmalıdır. Ayrıca düşük gelir grupları için tanınan standart indirimler, bu gelir gruplarının düşük vergilendirilmesini sağlamaktadır. Bu açıdan düz oranlı vergilemenin bugünkü durumdan daha adaletsiz bir sistem olduğunu söylemek mümkün değildir. Diğer taraftan, Amerikan vergi tasarılarında yer alan standart indirimlerin Türkiye için asgari ücretin belirli

katları olarak belirlenmesi, gerek vergilemede adalet açısından, gerekse siyasi yapılabirlik açısından geçerli olabilecek bir husustur.

Düz ve düşük oranlı vergileme kayıtdışılığın azaltılması yönünde devletle mükellefler arasında yapılacak bir ön mutabakat şeklinde olacaktır. Sağlıklı bir ön mutabakat ise her şeyden önce basit ve anlaşılır vergi kanunları ile kolay doldurulabilir, denetlenebilir beyannameler ve düşük oranların olduğu bir ortamda sağlanabilir.

Tasarruf ve yatırım gelirlerinin dışarıda bırakıldığı tüketim tabanlı bir vergileme, mevcut gelir dağılımı gözönünde bulundurulduğunda Türkiye için henüz erkendir¹⁹. Ancak bütün gelirleri kapsayan, düşük oranlı bir düz verginin uygulama şansı çok yüksektir. Düz oranlı vergileme sisteminin; çok yüksek vergi cezaları, hapis cezasına işlerlik, anayasaya vergi affı çıkarılamayacağına dair hüküm konulması ya da vergi affı kanunu çıkarılması için oylamalarda gerekli çoğunluğun artırılması gibi radikal kararlarla birlikte yürürlüğe konması düşünülmelidir.

Tüketime vergilendirilmesi ile ilgili olarak ise yapılacak şey, tüketim vergilerinin Özel Tüketim Vergisi ya da bir başka başlık altında toplanması suretiyle etkinliğin sağlanması olmalıdır. Mevcut tüketim vergisi sistemi oldukça karmaşık olup, değişik adlar altında çok sayıda vergi, pay ve fon şeklinde uygulamalar sözkonusudur. Halen Katma Değer Vergisi hariç olmak üzere petrol ürünleri üzerinden üç (akaryakıt tüketim vergisi, akaryakıt fiyat istikrar fonu, akaryakıt gümrük vergisi), otomotiv ürünleri üzerinden üç (taşıt alım vergisi, çevre fonu, ek taşıt alım vergisi), alkol ve tütün üzerinden altı (ek vergi, eğitim sağlık gençlik ve spor hizmetleri vergisi, savunma fonu, federasyon fonu, tütün fonu, deprem fonu) değişik kesinti yapılmaktadır. Sözkonusu vergiler değişik idarelerce tahsil olunmakta, toplam hasıllardan çok

¹⁹ Türkiye’de temettü, mevduat faizi, devlet iç borçlanma senetleri faizleri vb. gelirler gerçek kişiler için 1986 ve sonrasında vergilendirilmiş, kurumların benzeri gelirleri için ise stopajla vergileme ile yetinilmiştir (4.12.1985 tarih ve 3239 sayılı Kanun). Ancak 1993 yılı sonunda çıkartılan 3946 sayılı yasa ile bu tür gelirlerin kademeli olarak beyannameye dahil edilerek vergilendirilmesi sağlanmıştır. Dolayısıyla tüketim tabanlı vergileme uygulaması Türk Vergi Sisteminde kısmi olarak yaşanmıştır.

sayıdaki kuruluşa aktarımlar yapılmakta, bu ise Hazinesinin etkin bir nakit yönetimi yapmasını güçleştirmektedir.

1993 yılı sonunda yapılan vergi değişiklikleri ile daraltılmasına rağmen, vergi muafiyet, istisna ve indirim mekanizmalarının Türk vergi sisteminde yaygın olarak kullanımı devam etmektedir. Marjinal gelir vergisi oranları yüzde 25 ile 55 arasında olmasına rağmen, efektif gelir vergisi oranı yüzde 22'ler seviyesindedir. Kurumlar vergisinde ise toplam kurum kazancının yüzde 76'sı vergiye tabidir. Diğer bir deyişle 100 liralık kurum kazancının 24 lirası indirim ve istisna şeklinde vergi matrahından düşölmektedir. Bunlar istisna ve indirimlerin Türk vergi sisteminde ne ölçüde yaygın olarak kullanıldığının kanıtlarıdır.

Vergi politikası devletin harcamaları için ihtiyaç duyduğu kaynağı (ki bu kaynak yapılacak özelleştirmeler, devletin küçöltölmesi, israfların önlenmesi gibi önlemlerle asgari seviyede olmalıdır) bulmaya yönelik olmalıdır. Diğer bir deyişle vergi mali bir araç olarak kullanılmalı, verginin ekonomik ve sosyal bir araç olarak kullanımı ise çok dar bir çerçeve ile sınırlandırılmalıdır. Geliri henüz tahsil etmeden dağıtmak yerine, sosyal devlet anlayışının gerektirdiğı müdahalelerin harcama politikası ile gerçekleştirilmesi daha doğru olacaktır. Ancak bu sayede devletin kimi, ne oranda, niçin sübvansiyeye ya da teşvik ettiği ortaya çıkacak, uygulanan sosyal politikaların maliyetleri ve bu maliyetlerin gelir grupları arasında dağılımı net bir şekilde görölebilecektir. Vergi indirim ve istisnaları sonucu ortaya çıkan zımni gider kalemleri ile bu şeffaflığın sağlanabilmesi mümkün gözökmemektedir. Diğer bir deyişle devlet harcamalarını finanse edenlerin, faturayı isteme ve görme hakları olduğuna inanılmakta, detaylı faturaların da devletin bütçesinin harcama kalemleri olması gerektiğı düşünölmektedir.

ABD'de mükelleflerin basit, anlaşılır, kolay uygulanabilir bir vergi sistemi talep etmesi ve bu talebin yerine getirilmesi yönünde Temsilciler Meclisince somut adımların atılarak vergi reform tasarılarının hazırlanması ve kamuoyunun bilgisine sunulması hususu da önemli konulardan birisidir. Vergi reformu yapılmasını isteyenlerin, vergi reformundan ne kastedtiklerini somut

tasarılar ile ortaya koymaya başlamaları, Türkiye açısından da son derece önemli bir gelişme olacaktır. Bu sayede vergi sorunlarının ve çözüm önerilerinin geniş bir platformda tartışılması olanağı ortaya çıkmış olacaktır.

Ek 1: ABD Gelir ve Kurumlar Vergisi Tarifeleri

1996 Gelir Vergisi Tarifesi

Marjinal Vergi Oranları (%)	Bekar (\$)	Evli - Ortak Beyan (\$)	Evli - Ayrı Beyan (\$)	Aile Reisi Beyanı (\$)
15	0 - 24.000	0 -40.100	0 - 20.050	0 - 32.150
28	24.001 - 58.150	40.101 - 96.900	20.051 - 48.450	32.151 - 83.050
31	58.151 - 121.300	96.901 - 147.700	48.451 - 73.850	83.051 - 134.500
36	121.301 - 263.750	147.701 - 263.750	73.851 -131.875	134.501 - 263.750
39.6	263.751 ve üstü	263.751 ve üstü	131.876 ve üstü	263.751 ve üstü

Kaynak: 1996-1040 Forms and Instructions, Department of Treasury Internal Revenue Service, s.53

1996 Kurumlar Vergisi Tarifesi

Marjinal Vergi Oranları (%)	Vergi Dilimleri (\$)
15	0 - 50.000
25	50.001 - 75.000
34	75.001 - 10.000.000
35	10.000.001 ve üstü

Kaynak: Taxation in North America, Deloitte & Touche,
<http://www.dtonline.com>

Ek 2: ABD Vergi Gelirlerinin Yapısı

Vergi Gelirlerinin Yapısı

(Milyon \$)	1975	1980	1985	1990	1994
GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER	191,216	364,137	485,353	689,777	841,150
Şahsi Gelir Üzerinden Alınan	139,572	272,879	377,549	534,573	634,287
* Federal	118,686	233,269	312,125	436,146	512,180
* Eyalet	20,886	39,610	65,424	98,427	122,107
Şahsi Sermaye Kazançları Üzerinden Al.	4,351	12,634	27,216	37,675	38,235
* Federal	3,700	10,800	22,500	30,738	30,875
* Eyalet	651	1,834	4,716	6,937	7,360
Kurum Geliri Üzerinden Alınan	45,566	73,586	71,929	104,533	155,556
* Federal	39,201	60,525	54,868	83,327	129,719
* Eyalet	6,365	13,061	17,061	21,206	25,837
Kurum Sermaye Kazançları Üzerinden Al.	1,727	5,038	8,659	12,996	13,072
* Federal	1,485	4,143	6,605	10,360	10,901
* Eyalet	242	895	2,054	2,636	2,171
SOSYAL GÜVENLİK PRİM GELİRLERİ	85,039	159,763	269,144	392,512	479,970
* Çalışanlar	36,382	67,022	112,114	167,017	204,394
* İşverenler	45,241	87,019	146,562	203,700	251,143
* Bağımsız Çalışanlar	3,416	5,722	10,468	21,795	24,433
EMLAK VE SERVET VERGİLERİ	57,937	77,913	114,096	173,267	225,877
TÜKETİM VERGİLERİ	81,194	128,859	201,321	263,149	338,430
TOPLAM VERGİ GELİRLERİ	415,386	730,672	1,069,914	1,518,705	1,885,427
	Yüzde Dağılım				
GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER	46.0	49.8	45.4	45.4	44.6
SOSYAL GÜVENLİK PRİM GELİRLERİ	20.5	21.9	25.2	25.8	25.5
EMLAK VE SERVET VERGİLERİ	13.9	10.7	10.7	11.4	12.0
TÜKETİM VERGİLERİ	19.5	17.6	18.8	17.3	17.9
TOPLAM VERGİ GELİRLERİ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: OECD Revenue Statistics 1965-1995, 1996 Edition, s.159

KAYNAKLAR

(İnternet Web Sayfaları)

- 1) Flat Tax Bibliography
Bruce Bartlett, National Center for Policy Analysis
<http://www.taxation.org/taxlist.html>
- 2) Internet Locations for Tax and Accounting Information
[http:// www.sfsu.edu/~ togs/tax-list.html](http://www.sfsu.edu/~togs/tax-list.html)
- 3) Which Tax Reform Plan is the Best for America?
Daniel J. Mitchell, The Heritage Foundation
<http://www.heritage.org/heritage/library/categories/budgettax/bg1055.html>
- 4) Taxation in North America, United States
Deloitte & Touche LLP
[http:// www.dtonline.com/northamr/nacover.html](http://www.dtonline.com/northamr/nacover.html)
- 5) Fundamentals of Tax Reform / Alternatives to a Consumption Tax
Deloitte & Touche LLP
[http:// www.dtonline.com/taxref/traltcon.html](http://www.dtonline.com/taxref/traltcon.html)
- 6) News from the House Democratic Leader: Richard A. Gephardt
[http:// www.pff.org/townhall/spotlights/8-7-95/gep.html](http://www.pff.org/townhall/spotlights/8-7-95/gep.html)
- 7) Summary of Major Tax Restructuring Proposals
[http:// www.psa.com/leg-open/taxrefm.html](http://www.psa.com/leg-open/taxrefm.html)
- 8) Comparing the Tax Reform Proposals
[http:// www.riatax.com/begin.html](http://www.riatax.com/begin.html)
- 9) Replacing the Federal Income Tax
Testimony of Stephen Moore, The Cato Institute
[http:// 206.239.119.2/testimony/ct-it68.html](http://206.239.119.2/testimony/ct-it68.html)
- 10) Fundamentals of Tax Reform / Overview
Deloitte & Touche LLP
[http:// www.dtonline.com/taxref/trintro.html](http://www.dtonline.com/taxref/trintro.html)
- 11) Fundamentals of Tax Reform / Consumption Tax Proposals
Deloitte & Touche LLP
[http:// www.dtonline.com/taxref/trcontax.html](http://www.dtonline.com/taxref/trcontax.html)
- 12) Fundamentals of Tax Reform / Consumption Tax Issues Briefs
Deloitte & Touche LLP
[http:// www.dtonline.com/taxref/trissue.html](http://www.dtonline.com/taxref/trissue.html)

- 13) Farewell, Tax Code**
Connie Mack, Joint Economic Committee
[http:// www.senate.gov/comm/jec/general/farewel.html](http://www.senate.gov/comm/jec/general/farewel.html)
- 14) The Flat Tax : Vital for America's Future**
Joint Economic Committee
[http:// www.senate.gov/comm/jec/general/flatax.html](http://www.senate.gov/comm/jec/general/flatax.html)
- 15) Additional Proposals for Fundamentals Tax Reform: A Brief Review of the Kemp Commission Report and the Gramm Flat Tax**
Richard Bromley, Jonathan P. Biller
<http://www.hopsut.com/briefs/flattax.html>
- 16) The GOP Flat Tax Proposals: Gramm, Armey, Buchanan, Forbes USA Today Election'96**
[http:// web.usatoday.com/elect/ep/epr/eprg011.html](http://web.usatoday.com/elect/ep/epr/eprg011.html)
- 17) Kemp Commission Report, Letter to the Commission Foreword**
[http:// www.riatax.com/nat11.html](http://www.riatax.com/nat11.html)
- 18) Public Hearing on Tax Reform**
The National Commission on Economic Growth and Tax Reform
[http:// www.lead-inst.org/taxcom/m6-28-5.html](http://www.lead-inst.org/taxcom/m6-28-5.html)
- 19) Flat Tax Fever**
The Heritage Foundation
<http://www.heritage.org/heritage/library/categories/budgettax/injunetax.html>
- 20) Are you Ready for a Flat Tax?**
[http:// utahonline.sltrib.com/96/jan/14/twr/00115923.html](http://utahonline.sltrib.com/96/jan/14/twr/00115923.html)
- 21) The ABCs of the Flat Tax**
Joint Economic Committee
[http:// www.senate.gov/comm/jec/general/ftabc.html](http://www.senate.gov/comm/jec/general/ftabc.html)
- 22) Frequently Asked Flat Tax Questions**
Joint Economic Committee
[http:// www.senate.gov/comm/jec/general/fltxques.html](http://www.senate.gov/comm/jec/general/fltxques.html)
- 23) Proposed Flat Tax Encourages Simplicity and Equality**
Robert Woodward, Dan Quinlan
<http://www.bucknell.edu/bucknellian/sp96/02-01-96/ops/2847.html>
- 24) The Freedom and Fairness Restoration Act: A Comprehensive Plan to Shrink the Government and Grow the Economy Flat Tax Home Page**
[http:// www.house.gov/armey.flattax/flattax.html](http://www.house.gov/armey.flattax/flattax.html)

- 25) Macroeconomics Effects of a Flat Tax**
Jonathan Cobb
<http://www.cec.wustl.edu/~jwc1/flattax.html>
- 26) Jobs, Growth, Freedom, and Fairness: Why America Needs a Flat Tax?**
Daniel J. Mitchell, The Heritage Foundation
<http://www.heritage.org/heritage/library/categories/budgettax/bg1035.html>
- 27) A Flat Tax for the U.S.: Advantages and Disadvantages of a Flat Tax**
<http://www.itsnet.com/~flint/flattax.html>
- 28) A Friendly Critique of the Flat Tax**
J.D. Foster, Even Money
<http://www.heritage.org/heritage/commentary/fost0811.html>
- 29) A Brief Guide to the Flat Tax**
Daniel J. Mitchell, The Heritage Foundation
<http://www.heritage.org/heritage/library/categories/budgettax/tp7.html>
- 30) The Freedom and Fairness Restoration Act: Our Government is Too Big, and It Spends, Taxes, and Regulates Too Much**
<http://www.townhall.com/townhall/spotlights/8-7-95/ftax.html>
- 31) The Arme y Flat Tax**
National Center for Policy Analysis
<http://www.public-policy.org/~ncpa/ba/ba136.html>
- 32) The Economic Effects of a Flat Tax**
Barry J.Seldon, University of Texas; Roy.G.Boyd, Ohio University
<http://www.public-policy.org/~ncpa/studies/s205.html>
- 33) Benefits of the Flat Tax**
National Center for Policy Analysis
<http://www.public-policy.org/~ncpa/ba/ba194.html>
- 34) How the Arme y-Shelby Flat Tax Would Affect the Middle Class?**
William W. Beach, Daniel J. Mitchell, The Heritage Foundation
<http://www.heritage.org/heritage/library/categories/budgettax/fyi90.html>
- 35) The Flat Tax Cuts Individual Income Taxes in Every State**
William W. Beach, Daniel J. Mitchell, The Heritage Foundation
<http://www.heritage.org/heritage/library/categories/budgettax/fyi86.html>
- 36) Flat Tax Resources on the Web**
<http://www.politicsusa.com/politicsUSA/news/infocus/0129if02.html>

- 37) Cut Taxes to Raise Government Revenues**
National Center for Policy Analysis
<http://www.public-policy.org/~ncpa/pi/taxes/revenue.html>
- 38) The Importance of a Pure Flat Tax**
National Center for Policy Analysis
<http://www.public-policy.org/~ncpa/pi/taxes/pure.html>
- 39) What Americans Think About Taxes?**
National Center for Policy Analysis
<http://www.public-policy.org/~ncpa/pi/taxes/high.html>
- 40) Principles of the Flat Tax**
National Center for Policy Analysis
<http://www.public-policy.org/~ncpa/pi/taxes/high.html>
- 41) Flat Income Tax: Flat Tax Criticism**
<http://www.stolaf.edu/people/lenius/ftax.html>
- 42) Full Contents of Title 26 - Internal Revenue Code**
<http://www.tns.ics.mit.edu/uscode/title-26/ftoc.html>
- 43) Making Taxes Simpler**
Clint's Window, Clint Stretch, Deloitte & Touche LLP
<http://www.dtonline.com/tnv/window/window051397.html>
- 44) The 1997 Clinton Tax Plan**
Tax News & Views Special Report, Deloitte & Touche OnLine
<http://www.dtonline.com/tnv/clinton97/clinton97.html>